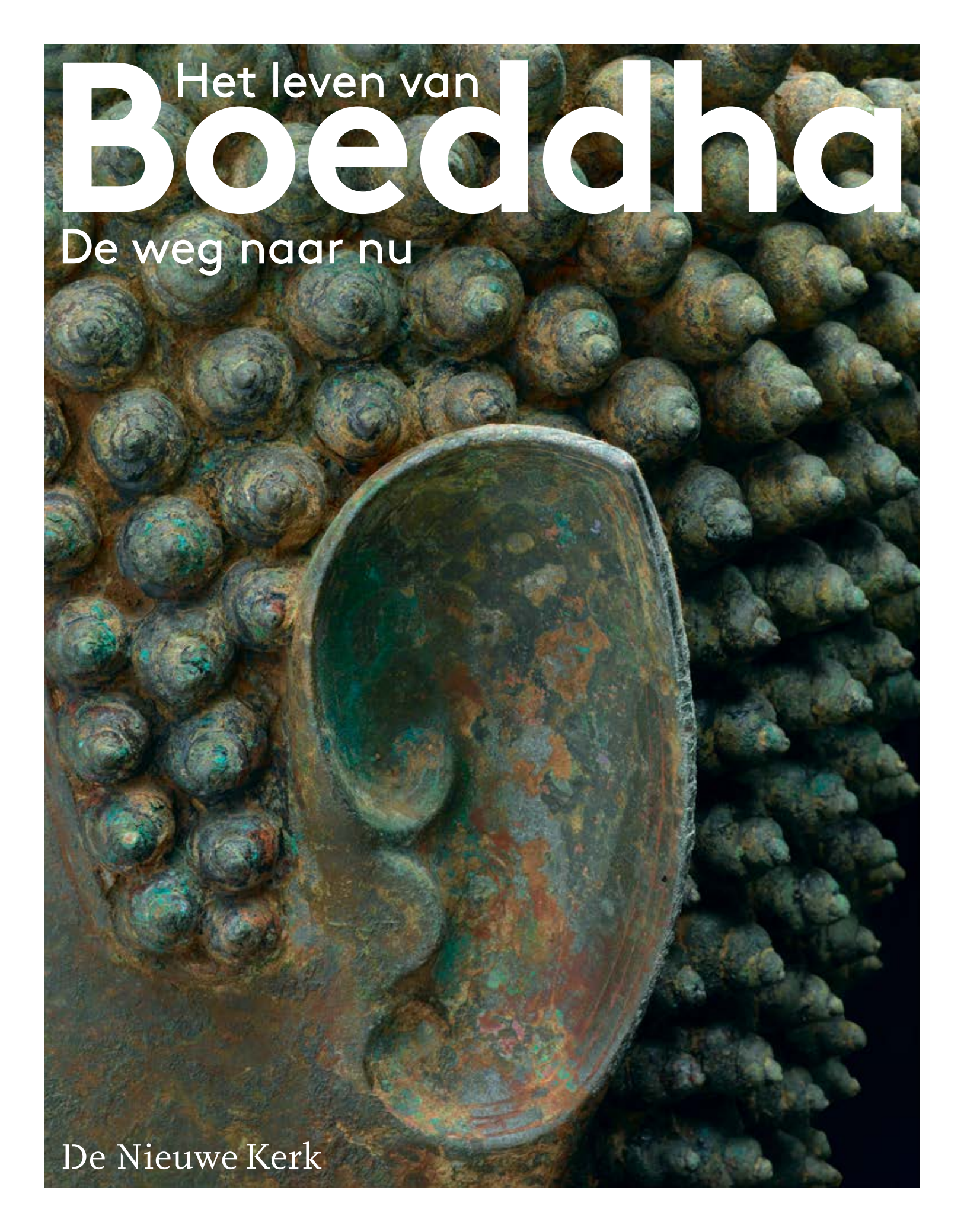

A close-up photograph of a Buddha's face, focusing on the nose and the textured, greenish-brown patina of the skin. The nose is large and prominent, with a visible bridge and tip. The skin has a bumpy, almost scale-like texture. The lighting is soft, highlighting the contours of the face.

Het leven van Boeddha

De weg naar nu

De Nieuwe Kerk

Mogen alle wezens gelukkig en veilig zijn,
laten ze allen geluk ervaren in hun hart.

Wat voor levende wezens er ook zijn,
beweeglijk of onbeweeglijk,
lang of groot, middelgroot,
kort, klein of fors,

zichtbaar of onzichtbaar,
dichtbij verblijvend of veraf,
al geboren of nog naar geboorte strevend,
mogen alle wezens, zonder uitzondering, gelukkig van geest zijn.

Evenals een moeder haar enig kind
zal beschermen met haar eigen leven,
zo ontwikkelt men een grenzeloos hart
uitgaande naar alle wezens.

Men laat zijn gedachten, vervuld van onmetelijke liefde,
de gehele wereld doordringen,
in alle richtingen, onbelemmerd,
zonder enige afkeer, zonder enige vijandigheid.

Of men nu staat, loopt, zit of neerligt,
zolang men wakker is,
moet men zijn aandacht hierop richten.
Dit is, zo wordt gezegd, het hoogste gedrag hier.

Het leven van
Boeddha
De weg naar nu

SPONSORS

FOUNDER

BankGiroLoterij

SPONSOR

Deloitte.

MEDIAPARTNER

TENTOONSTELLINGSPARTNERS

ZABAWAS

CONTENT PARTNER

PARTNERS

McKinsey&Company

Simmons & Simmons

SRC Reizen

Van Lanschot

MET DANK AAN

Particuliere donateurs

Stichting J. Gonda Fonds KNAW

Stichting Vrienden van De Nieuwe Kerk

INHOUD

6	Boeddha in de kerk. Voorwoord
	Cathelijne Broers
8	Het oordeel. Inleiding
	Siebe Tettero
12	Het leven en de leer van de Boeddha
	Matthijs Schouten
46	Interview met Erica Terpstra
52	De verspreiding van het boeddhisme
	Matthijs Schouten
64	Interview met Lucia Rijker
70	Boeddhisme en natuur
	Matthijs Schouten
82	Interview met Matthijs Schouten
88	Het leven van de Boeddha in de kunst
	Fan Lin
100	Interview met Karin Bloemen
106	De kunst van het nu
	Siebe Tettero
116	Interview met Siebe Tettero
122	Boeddhistische kunst uit particulier bezit
	Renée Steenberg
130	Catalogus
146	Nawerk

Cat. 2 (detail)

HET LEVEN EN DE LEER VAN DE BOEDDHA

Matthijs Schouten

Dit artikel is geschreven in overleg met de Dharma Advies Raad
(de raad van leraren) verbonden aan de Boeddhistische Unie Nederland (BUN).

I

DE GEBOORTE

De belangrijkste gebeurtenissen uit het leven van de Boeddha kennen we uit de vroege teksten van het boeddhisme, de zogenoemde 'Pāli-canon'. Deze bevatten leerredes van de Boeddha, waarin hij ook spreekt over zijn eigen leven. Pas eeuwen na zijn dood worden uitgebreide levensbeschrijvingen samengesteld. Dan heeft er al een zekere legendevorming plaatsgevonden.

Het precieze geboortjaar van Siddhārtha Gautama, die later de Boeddha zou worden, is niet bekend. Waarschijnlijk leefde hij tussen 490 en 410 voor Christus. Hij werd geboren in de republiek van de Śākya's in het huidige Noord-India als zoon van de gekozen vorst Siddhodana. Hij staat daarom ook bekend als prins Siddhārtha.

Als de geboorte nabij is, reist zijn moeder koningin Māyā vanuit het paleis in de stad Kapilavastu met een klein gevolg naar haar ouderlijk huis. Het is in die tijd in India gebruikelijk dat een vrouw haar kind baart te midden van vrouwelijke familieleden. Onderweg beginnen haar weeën en in het bos van Lumbinī baart Māyā, staande en zich aan een boomtak vasthoudend, een zoon. Enkele dagen na de terugkeer aan het hof overlijdt zij. Haar zuster Prajāpatī neemt de zorg voor het kind op zich.

Wijze mannen aan het hof van de koning stellen vast dat de jonge prins lichamelijke tekenen vertoont die op een grote toekomst duiden. Hij zal óf een wereldheerser óf een 'ontwaakte', een boeddha, worden.

Siddhodana wenst dat zijn zoon een groot vorst zal worden. Hij laat het kind daarom opgroeien in een omgeving vol weelde en zinnelijke genoegens. Zo hoopt hij dat zijn zoon gebonden zal blijven aan wereldlijke zaken en zich geen vragen zal gaan stellen over de zin van het leven om dan een spiritueel pad te kiezen.

Achtergronden bij de geboorte

In het levensverhaal van de Boeddha liggen, zoals bij andere grote religieuze figuren, elementen besloten die erop wijzen dat het om een buitengewoon mens gaat. Zo vertelt de overlevering dat zijn moeder in de tijd van de conceptie droomde over een witte olifant die haar rechterzijde binnendrong. Witte olifanten waren in het oude India een symbool van grote voorspoed. Ook wordt verhaald dat Siddhārtha onmiddellijk na zijn geboorte zeven stappen zette. Bij elke stap ontsproot een lotusbloem waarop hij zijn voet kon plaatsen. Daarna keek hij in alle richtingen en sprak: 'Dit is mijn laatste geboorte.'

Het duiden van tekenen aan het lichaam van Siddhārtha voert terug op een oude Indiase visie dat het menselijk lichaam een afspiegeling

vormt van de kosmos. Wanneer een mens grote betekenis in de wereld zal hebben, is dat te zien aan lichaamstekenen. De vroege teksten beschrijven er 112: 32 hoofd- en 80 nevenkenmerken. Siddhārtha had ze allemaal. Enkele ervan zien we terug in de wijze waarop de Boeddha door de eeuwen heen in de beeldende kunst wordt weergegeven: een verhoging op de schedel, lange oorlellen, naar rechts krullende haarlokken, een zacht plukje haar op het voorhoofd, lange armen, kuiten als 'van een antilope' en een goudkleurige huid en de vorm van een wiel in de handpalmen en op de voetzolen.

Noot

- 1 In de vroege boeddhistische teksten wordt een boeddha gezien als een persoon die op eigen kracht het pad naar verlichting gevonden heeft in een tijd dat dit niet meer bekend was of onderwezen werd. Volgens de traditie zijn er in het verleden verschillende boeddha's geweest en zullen er ook in de toekomst weer boeddha's opstaan. De laatste boeddha uit het verleden is Boeddha Gautama.

DE KEN- MERKEN VAN BOEDDHA

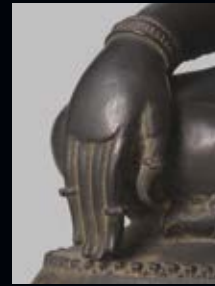
Er worden 32 hoofd- en 80 nevenkenmerken onderscheiden. De Boeddha bezat ze allemaal. Deze lijst beperkt zich tot de hoofdkenmerken. Niet alle bronnen noemen precies dezelfde. De lijst hier komt van het 'Verhoog over de Stadia van Yoga-oefening' (*Yogâcârabhûmi-śâstra*) uit India, vermoedelijk 4de eeuw v.Chr.

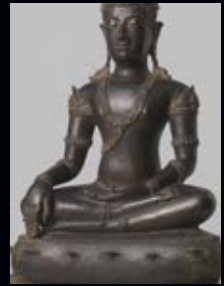
Voeten stevig op de aarde geplant in balans

Dharmacakra (het wiel van de leer) op de voetzolen

Lange slanke vingers

Slanke ledematen

Armen die tot onder de knieën reiken

Een verborgen penis

Spanwijdte even groot als de lichaamslengte, zodat de omtrek van de uiteinden rond is

Haar dat rechtop staat

Benen, handpalmen, schouders en hals in gelijke proporties

Breedgeschouderd

Een waardig lichaam als van een leeuw

Een lang en recht lichaam

Volle wangen als van een leeuw

Speeksel met smaak

Een brede, vlakke tong

Een mooie stem

Vingers en tenen als een web

Buigzame ledematen

Lange benen

Slanke benen als van een antilope

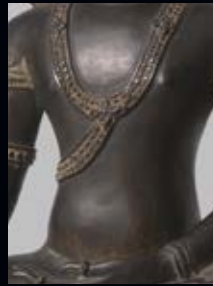
Eén haar in elke porie

Een gouden lichaam

Een aura dat altijd een vadem ver schijnt (bijna twee meter)

Een huid fijn en glad zodat er geen vuil aan kan kleven

Volle schouders

Veertig tanden, allemaal gelijk

Tanden zonder ruimte ertussen

Zuiver witte tanden

Blauwe ogen

Wimpers als van een stier

Wit plukje schitterend haar tussen de wenkbrauwen

Een kuifje of een uitstulping op de kruin

Geef

het geluk

door

Het is een traditie: ieder jaar vraagt De Nieuwe Kerk een bekendheid die affiniteit heeft met het tentoonstellingsonderwerp om een kinderboek over het thema van de grote najaarstentoonstelling te schrijven. Dit jaar viel deze eer ten beurt aan Erica Terpstra. Een nieuwe tak van sport! Hoog tijd om eens te polsen hoe het schrijverschap haar beviel én om over haar liefde voor het boeddhisme te horen.

‘Ik heb altijd zo’n ontzettende weerzin gehad tegen die kruistochten en elkaar de hersens inslaan om “het enige ware geloof”; of dat nou het christendom was, de islam of welke andere godsdienst of levensbeschouwing dan ook. Nu had ik als geschiedenisleraar meneer Zwier, die gefascineerd was door China en gepassioneerd over het boeddhisme vertelde. Omdat ik daar graag meer over te weten wilde komen en bovendien een onblusbare nieuwsgierigheid naar andere culturen heb, ben ik Chinees en Japans gaan studeren. Vanaf dat moment was ik voor altijd geïnteresseerd in het boeddhisme. Ik noem me geen boeddhist – ik ben een eeuwige student-boeddhist en dat bevalt me uitstekend.’

‘Vanaf dat ik in Leiden ben gaan studeren, mediteer ik, maar wel een beetje op mijn eigen manier. Vooral in mijn wilde jaren had ik dat echt nodig. Ik ben zo extravert en genereer zoveel geluid; er móet dagelijks een moment zijn dat ik in stilte naar binnen ga. Om de balans te houden en ja, dat vind ik prima. Ooit was ik een keer een weekje in een zenklooster in Japan. Schitterend. Om vier uur op en dan mediteren, en dan zo’n monnik die met een grote klap op je schouders slaat – waarvoor je nog moet bedanken ook! – als je dreigt een beetje weg te suffen. Aan het eind van die week werd je ontvangen door de kloosteroudste en mocht je één vraag stellen, niet meer dan dat. Daar zit je dan toch de hele week aan te denken. Ik ben vaak zo verbaasd over wat het leven brengt, zat ik me daar in een klooster in Japan... Dus vroeg ik: “Waarom ben ik hier?” Toen antwoordde hij: “Om deze vraag te stellen!” (schatert het uit).

‘Als openbaar figuur heb ik altijd gezegd dat ik geïnteresseerd ben in het boeddhisme als dat zo ter sprake kwam. Dat komt eigenlijk doordat – en toen zat ik nog helemaal niet in de politiek – Johan Witteveen, de toenmalige minister van Financiën, openlijk vertelde dat hij soefi is. Ik heb hem redelijk vaak ontmoet en ben een paar keer bij zijn diensten geweest. Echt prachtig: uit alle heilige boeken wordt een mooi citaat genomen. Ik dacht: zo hoort dat. Ze hoeven je pincode niet te kennen, maar als je volksvertegenwoordiger bent, moet je wel iets van jezelf laten zien. Dat heb ik altijd gedaan en het interessante is dat ik er nooit een negatieve ervaring mee heb gehad.’

‘Vanaf het eerste moment viel me op dat het boeddhisme geen enkele zendingsdrang heeft. H.H. the Dalai Lama zegt dat het niet voor niets is dat bij jouw cultuur bepaalde levensbeschouwingen horen. En dat je je hoofd echt niet kaal hoeft te laten scheren om

Ik mediteer,
maar wel een
beetje op mijn
eigen manier

een goed mens te worden. Het gaat erom het beste uit jezelf te halen. Iedere keer opnieuw word ik gegrepen door dat verdraagzame, respectvolle naar anderen en hun meningen. Van lieverlee ben ik betrokken geraakt bij de geschiedenis van Tibet en daarmee wat dichterbij de Dalai Lama gekomen. Als hij in al zijn eenvoud een zaal binnenkomt, gebeurt er iets. Wonderbaarlijk, zijn aantrekkingskracht en wijsheid.'

'Bovenaan mijn *bucketlist* voor de reis naar India in 2014 voor mijn tv-programma stond mijn wens hem te mogen interviewen. Ik kreeg toestemming voor tien minuten en was de koning te rijk. Vanwege dat interview kreeg ik maar geen visum, dus moesten we het uiteindelijk schrappen. Mijn wereld stortte in. Totdat de dag erna het secretariaat van *His Holiness* mij thuis belde. Hij zou voor een privébezoek naar Toulouse gaan en als ik wilde, mocht ik hem daar interviewen. Ik blij! Mijn eerste vraag was: wat betekent tijd voor u? Verrast zei hij: "O, dit wordt een wijsgerig interview." Het klikte en ik mocht hem drie kwartier interviewen. Op het laatst begon zijn secretaris ontzettend zenuwachtig te doen, want hij had kennelijk nog een andere afspraak. Tot slot vroeg ik: "His Holiness, heeft u nog een tip voor de rest van mijn leven?" Waarop hij begon te grinniken en zei: "Dit wordt gevraagd aan een ouwe monnik door een mevrouw die ook niet piep meer is. Als u het nou nóg niet weet, heeft u een probleem!" Hahaha, fantastisch.'

'Alles is zo'n beetje aan de orde geweest in dat gesprek. Ik ben niet al te gerust over wat er allemaal in de wereld gebeurt en vroeg me af hoe het komt dat wij soms wat vreemde wereldleiders hebben. Hij zei: "Ik ben geen deskundige, maar ik denk dat het ligt aan de huidige schoolopvoeding. Wereldwijd moeten kinderen steeds meer cognitieve kennis tot zich nemen, maar waar het wezenlijk om gaat: een vrije geest en een zinvol leven – daarover leren ze niets meer." '

'Daaraan moest ik denken toen ik als gastauteur uitgenodigd werd door De Nieuwe Kerk. Ik zei onmiddellijk ja. Nee, ik heb niet echt schrijfervaring. Alhoewel, direct na beëindiging van mijn zwemcarrière heb ik *Zwemmen om van te watertanden* geschreven. Een heel goede remedie, want daardoor heb ik alles van me af geschreven en ben ik niet in dat beruchte zwarte gat gevallen. En ik heb een keer een "hoe af te vallen-boekje" gemaakt. Ik moest wel toen iedereen me begon te mailen over hoe ik in hemelsnaam zoveel afgevallen was. En dan nu opeens dit kinderboek over de Boeddha! Ik had meteen inspiratie.'

'Het gaat over twee kinderen van een jaar of tien, Wendy en Onno. Ze wonen vlakbij elkaar en gaan altijd samen naar school. Zij is heel sportief – het is ook een emancipatoir boek hè – en wil profvoetballer worden. Hij kan haar soms helemaal niet bijhouden met de fiets of met hardlopen. Oké, hij vindt haar wel stoer, maar Onno is een boekenwurm en wil net als z'n vader professor worden. Dat vindt zij dan weer stoer. Als ze iets niet weet, vraagt ze het hem. Het grote avontuur begint als Onno een Boeddhabeeldje vraagt een wens te

Als de
Dalai Lama
in
al zijn eenvoud

een zaal
binnenkomt

gebeurt er

iets

COLOFON PUBLICATIE

Een uitgave van
De Nieuwe Kerk, Amsterdam 2018

Tekst

Ger Eenens
Fan Lin
Matthijs Schouten
Renée Steenberg
Siebe Tettero
Simone Thomasse
Karin Verboeket

Tekst-, beeld- en eindredactie
Team De Nieuwe Kerk

Met dank aan

Jaap Polak
Rijksmuseum
Jonathan Silk

Grafisch ontwerp
Studio Berry Slok

Druk
Wilco Art Books

Papier
120 grams houtvrij offset

Fonts
Brown
Garamond Premier

Oplage
1ste druk: 4000

ISBN
978-90-78653-77-6

NUR
718, 644

Publicatie ter gelegenheid van de tentoonstelling *Het leven van Boeddha, de weg naar nu*, gehouden in De Nieuwe Kerk te Amsterdam van 16 september 2018 tot en met 3 februari 2019, georganiseerd door Stichting Producties De Nieuwe Kerk

Verbreiding in de boekhandel via WBOOKS (info@wbooks.com)

Copyright
© 2018 Stichting Producties De Nieuwe Kerk

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of op welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Informatie over De Nieuwe Kerk, Amsterdam: nieuwewekerk.nl

De samenstellers van dit boek hebben getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Diegenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met de uitgever.

Beeldverantwoording

De beeldrechten liggen bij de eigenaars, behalve voor de volgende afbeeldingen:

Objectfoto's

pp. 4–5, 19, 26–27, 29 I, 55, 74–76, 88–89, 98, 134/9, 135/16, 136/18, 139/32, 144/59 Foto: Erik en Petra Hesmerg
pp. 8–9, 132/5 Foto: Jack Hems / © Ai Weiwei Studio /
Courtesy Lisson Gallery
pp. 16–17 Foto: Jürgen Liepe, Museum für Asiatische Kunst /
bpk-Bildagentur
pp. 34–35, 38–39, 96 © The Trustees of the British Museum
pp. 40, 139/31 Foto: Axel Schneider
pp. 62, 139/33 Foto: Leo Hol
pp. 78–81:

Trees That Bark is een project van fotograaf Mark Kohn. Hij heeft dit werk gemaakt vanuit een diepgevoeld besef dat mens en boom verbonden zijn: bomen zijn – net als de mens – gemaakt van koolstof en ook zij hebben dankzij ingenieuze onderlinge communicatie- en verdedigingsmiddelen de evolutie tot nu toe doorstaan.
De foto's zijn een poging een andere blik te ontwikkelen op andere levensvormen waar we misschien iets van kunnen leren. www.kohn.nl
p. 109, p. 132/6 Foto: Philipp Ottendoerfer © Yoko Ono
Tentoonstelling *Between the Sky and My Head*, Kunsthalle Bielefeld, 24 aug – 16 nov 2008
pp. 114–15, 139/35 Foto: Nobutada OMOTE
pp. 130–31, p. 132/4 Foto: Nobutada OMOTE | SANDWICH
p. 132/7 Foto: Frank Ruiter
pp. 138/28, 139/30, 140/39, 141/40, 142/45, 142/47, 143/50, 144/52, 145, 158–59 Foto: Van Bussel photography Amsterdam/Brussel
pp. 150, 153 Geertje Aalders

Portretfoto's

p. 49 Erica Terpstra en de Dalai Lama (Toulouse, januari 2014)
Foto: Feije Riemersma
p. 63 Dalai Lama Foto: Chris Levine
p. 66 Lucia Rijker Foto: Rogier Veldman/HH
p. 84 Matthijs Schouten Foto: Tessa Posthuma de Boer/Lumen Photo
p. 102 Karin Bloemen Foto: Mark Kohn
p. 188 Siebe Tettero Foto: Liesbeth Dingemans

Kaart Studio Berry Slok

Lotuspictogram in kaart kareemovic, Noun Project

Tekeningen handgebaren Yvonne ter Brugge

32 kenmerken Vanessa van Dam

€14,95

ISBN: 978-90-78653-77-6

9 789078 653776